

Türkiye'deki yerel ve ulusal sivil toplum kuruluşlarının Türkiye ve Suriye'de depremden etkilenen kişiler için düzenlenen Donörler Konferansı'na yönelik ortak bildirisini

20 Mart 2023

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen 7,8 ve 7,6 büyüklüğündeki iki deprem, Türkiye ve Suriye'de 50.000'den fazla insanın hayatını kaybetmesine ve sayısız insanın yaralanmasına neden oldu. Bu felaketin 100 milyar ABD doları tutarında hasara sebep olduğu tahmin edilmektedir,¹ ki bu rakam yaklaşık olarak Türkiye'nin 2021 yılı GSYH'sinin %12'sine denk gelmektedir. 15.2 milyon insanın yaşadığı bir bölgede gerçekleşen depremler, 9.1 milyon insanı doğrudan etkilemiştir.² Sadece Türkiye'de 48.000'den fazla insan ölmüştür ve depremden etkilenen yerlerde yüz binlerce bina ya yıkılmıştır ya da ciddi hasarlıdır. Depremler, Türkiye'de 2.7 milyon kişinin yerinden edilmesine neden olmuştur³ ve etkilenen bölgelerde kalanlar için temiz su, gıda ve barınma gibi temel ihtiyaçlara erişimin sağlanmasında birçok zorluk yaşanmaya devam etmektedir. Bu gruba, devlet idaresindeki acil durum yerleşimlerinde yaşayan 2 milyona yakın kişi⁴ ve buna ek olarak enformal yerleşim yerlerinde yaşayan pek çok kişi dahildir.

Yaşanan felaket hayat pahalılığının neden olduğu kriz ve artan ekonomik zorlukların yaşandığı bir zamana denk gelmiştir, ve depremlerden etkilenen illerde ekonomik faaliyetlerde yaşanan kesintilerin tarım, imalat ve hizmet sektörlerindeki ekonomik kayıba daha fazla katkıda bulunması beklenmektedir. Etkilenen bölge, aynı zamanda, depremler meydana gelmeden önce Suriye'deki evlerini terk etmek zorunda kalmış olan ve halihazırda sosyal ve ekonomik olarak zor koşullarda yaşayan 1.7 milyondan fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktaydı.

Bu felaketin yaralarını sarmak zor olacaktır. Antakya ve Adıyaman şehir merkezleri gibi bazı şehir ve kasabalar tamamen yerle bir olmuştur ve depremlerden etkilenen yerlerde çok sayıda bina, devam eden artçı sarsıntılar nedeniyle hasar görmeye devam etmektedir. Daha iyi bir yeniden inşa ve geleceğe yatırım için zaman, kaynak ve enerji aktarmak üzere derhal harekete geçmek gerekmektedir.

Aşağıda imzası bulunan Türkiye'deki sivil toplum kuruluşları, toparlanma çabalarının planlanması ve uygulanmasıyla ilgili aşağıdaki önerileri sunmaktadır:

¹ <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-earthquake-damage-set-exceed-100-bln-un-agency-2023-03-07/>

² <https://reliefweb.int/report/turkiye/turkiye-2023-earthquakes-situation-report-no-9-13-march-2023-entr>

³ <https://reliefweb.int/report/turkiye/turkiye-2023-earthquakes-situation-report-no-9-13-march-2023-entr>

⁴ <https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hk-36>

EKONOMİK VE SOSYAL TOPARLANMA:

- **Ekonomik zararın artmasını ve dış yardıma bağımlılığı önleyen bir ekonomik toparlanmayı sağlamak için yerel işletmelerin, yerel pazarların ve tedarik zincirlerinin restorasyonuna yatırım yapın.** Bu yatırım, bunlarla sınırlı olmamakla birlikte, çiftçiler ve kadınların işlettiği küçük işletmeler ve kadın kooperatifleri de dahil olmak üzere mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelerin finans ve sigortaya erişimini; çiftçilerin tedarik zincirlerine yeniden entegre edilmesi ve finansa ve diğer yardım türlerine erişim sağlamalarını; ve yatırımların stratejik olarak tarım, hizmetler, STEM, yeşil inşaat, yenilenebilir enerji ve bakım ekonomisi gibi alanlarda, kadınların istihdamı dahil olmak üzere, istihdam yaratma potansiyeli olan işletmelere yönlendirilmesini içerir.
- Bireylerin ve toplulukların yeni beceriler ve bilgi edinmelerine, geçim kaynakları seçeneklerini çeşitlendirmelerine, gelir getirici yeni faaliyetler yürütmelerine ve yeni ekonomik duruma uyum sağlamalarına yardımcı olmak için **mesleki eğitim, beceri geliştirme ve girişimcilik** programlarına yatırım yapın.
- Kamu hizmetlerine ve mevcut kaynaklara yatırım yaparak, ekonomik yatırımları stratejik olarak yerel ekonomilere yönlendirerek ve depremlerden etkilenen kişilerle yerel halk arasındaki sosyal uyumu sağlama kapasitesini destekleyerek, **depremler nedeniyle yüksek sayıda ülke içinde yerinden edilmiş kişiye ev sahipliği yapan illerdeki farklı paydaşları destekleyin.**
- **Etkilenen bölgelerdeki kırsal ekonomiyi koruyun;** gıda güvenliğini ve beslenmeyi garanti altına almak ve depremden etkilenen yerlerde yerel ekonomiyi güçlendirmek için bir strateji olarak, hayvancılık yönetimi de dahil olmak üzere, tarım sektöründe çalışanların sürdürülebilir geçim kaynaklarına yatırım yapın.
- Deprem sonrası normal hayatlarını sürdürmeleri ve adapte olmalarını mümkün kılacak şekilde, **çocuklar, gençler, kadınlar, yaşlılar, yetişkinler ve diğer hassas gruplar ve ötekileştirilmiş topluluklar için programlar geliştirilmesi ve uygulanmasına yatırım yapın.** Bu grupların normal hayata adapte olmalarını desteklemek için kadın kuruluşları, mülteci kuruluşları, engelli kuruluşları ve gençlik kuruluşları dahil olmak üzere yerel ve ulusal kuruluşlara yönelik destek verin. Buna ilaveten, toparlanma çabalarında sosyal kapsayıcılığı ve toplumsal uyumu teşvik etmek için çaba gösterilmelidir.
- Eğitim faaliyetlerinin mümkün olan en kısa süre içinde yeniden başlaması için **depremden etkilenen tüm çocukların kaliteli eğitime erişimini sağlayın.** Bunun için, güvenlik standartlarına uygun yeni okulların derhal inşa edilmesi, nitelikli öğretmenlerin işe alınması ve yerleştirilmesi, kaliteli eğitim materyallerine erişimin sağlanması ve erken çocukluk eğitim programlarına yatırım yapılması gerekmektedir.
- **Psikolojik destek de dahil olmak üzere halk sağlığı önlemlerine yatırım yapın.** Temiz suya erişim sağlayarak, su ve sanitasyon sistemlerini yenileyerek ve yıkılan binalardan salınan asbeste maruz kalma riskini azaltarak **bulaşıcı hastalıkların yayılmasını ve diğer uzun vadeli sağlık risklerini azaltın.**
- Onurlu bir yaşam sürmeleri ve hayatın her alanına tam ve anlamlı bir şekilde dahil olmalarını ve katılımlarını sağlayacak şekilde, **depremden kaynaklı engellilik yaşayan bireylere rehabilitasyon hizmetlerinin ve fırsatlarının sunulmasını sağlayın.**
- Kolektif psikolojik ve sosyal iyileşmedeki önemini kabul ederek ve depremden etkilenen bölgenin zengin manevi kültürel mirasını koruyarak, **etkilenen yerlerdeki sosyal ve kültürel dokunun korunmasına ve restorasyonuna saygı gösterin ve buna yatırım yapın.** Toparlanma çalışmalarında kültürel duyarlılığı ve farklılıklara saygıyı teşvik edin.
- Çocuklar, gençler, kadınlar, LGBTİ+ ve diğer cinsiyet çeşitliliğine sahip bireyler, ve diğer hassas gruplar ve ötekileştirilmiş topluluklar dâhil olmak üzere depremden etkilenen nüfusun refahını korumak amacıyla acil durum ve toparlanma çalışmalarında görev alan tüm müdahale ekiplerinin

koruma mekanizmalarına ve uygun bir izleme sistemine sahip olmaları için düzgün kaynaklara ve kapasitelere yatırım yaparak **depremden etkilenen insanların daha fazla zarar görmemesini sağlayın**. Cinsel şiddet ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, çocuk istismarı ve sömürsünün önlenmesine yönelik çabalar hızlandırılmalıdır.

KATILIM VE KAPSAMA:

- İlerlemeyi değerlendirmek ve iyileştirme alanları belirlemek için düzenli olarak izleme, değerlendirme ve öğrenme çalışmaları yaparak tüm paydaşların toparlanma çalışmalarının **şeffaf, hesap verebilir, kapsayıcı ve katılımcı** olmasını sağlayın.
- **Toparlanmaya yönelik çabaların planlama, tasarım ve uygulaması kimseyi geride bırakmayacak şekilde olmalıdır.** Bu süreçler etkilenen bölgelerdeki insanların cinsiyet, yasal durum veya göçmenlik statüsü, etnik köken, yaş, sosyoekonomik durum, yapabilirlik/engellilik durumu veya diğer betimleyici özelliklerine dayalı olarak halihazırda yaşadıkları kişisel eşitsizlikleri dikkate almak zorundadır. Toparlanma çabalarının tüm planlama, tasarım ve uygulama aşamalarına yön vermek için cinsiyete göre ayrıştırılmış ve etkilenen yerlerde yaşayan farklı gruplara göre ayrıştırılmış verinin toplanmasını sağlayın.
- **Depremlerden doğrudan etkilenen yerel sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini ve operasyonlarını yerel düzeyde yeniden organize etmelerini sağlayacak tedbirler geliştirin ve uygulayın.** Doğrudan ve esnek finansman mekanizmaları tasarlayın, kadın ve mülteci kuruluşları dahil olmak üzere yerel ve ulusal sivil toplum kuruluşlarının birlikte çalıştıkları toplulukların acil ve uzun vadeli ihtiyaçlarına hızla yanıt verebilmeleri için alan ve ekipman tahsis edilmesini sağlayın. Afetlere ve acil durumlara müdahale konusunda toplum temelli, yerel ve ulusal aktörlerin mevcut kapasitelerini ve liderliklerini kabul ederken, bu kuruluşların **dirençliliğini** ve gelecekteki afetlere müdahale etme kabiliyetlerini artırmak için afet riskini azaltma önlemleri de dahil olmak üzere etkili toparlanma çabalarına öncülük etmeleri ve bunları uygulamaları için yatırım yapın.
- **Etkilenen toplulukları ve diğer yerel aktörleri toparlanma çabalarının uzun vadeli planlaması, tasarımı ve uygulamasına dahil edin;** kadınlar, çocuklar, gençler, mülteciler, LGBTI+ ve diğer cinsiyet çeşitliliğine sahip bireyler, ve onlarla çalışan sivil toplum kuruluşları dahil etkilenen toplulukların ihtiyaç ve önceliklerini belirlemek için istişareler yürütülmesini sağlayın.
- **Şehirleri, binaları ve altyapıyı, kadınların, çocukların, yaşlıların, engelli bireylerin, LGBTI+ ve diğer cinsiyet çeşitliliğine sahip bireyler ve diğer hassas grupların ve ötekileştirilmiş toplulukların kamusal hayata tam olarak dahil olmalarını sağlayacak şekilde yeniden inşa edin.** Tüm altyapı kadınlar, çocuklar, engelli bireyler, yaşlılar ve diğer hassas gruplar ve ötekileştirilmiş topluluklara uygun, onlar için güvenli ve erişilebilir olmalıdır. Parklar ve topluluk merkezleri gibi kamusal alanlarda bu grupların tam katılımını sağlayacak önlemler alınmalıdır. Buna ilaveten, toparlanma çabalarında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlenmesi teşvik edilmelidir.

GELECEĞİ PLANLAMAK:

- **Yeniden inşa çalışmalarında iklim krizi dahil olmak üzere gelecekteki doğal ve insan kaynaklı afetlere ilişkin tehditleri kabul edip dikkate alın.** Şehirleri, kasabaları ve köyleri daha yeşil, daha sürdürülebilir ve gelecekteki afetlere dayanacak ve nüfuslarını koruyacak şekilde daha donanımlı bir şekilde yeniden tasarlayın ve inşa edin. Afetin temel nedenlerini ve etkilenen toplulukların kırılganlıklarını dikkate alan sürdürülebilir bir toparlanma için yerel, bölgesel ve uluslararası aktörler arasında ortaklıkları teşvik edin.
- Daha iyi bir yeniden inşa sürecinde, **yeniden inşa çabalarının halihazırda yürürlükte olan ve ileride yürürlüğe girecek olan mühendislik standartlarına, güvenlik kurallarına ve**

yönetmeliklere uymasını ve bunlara saygı göstermesini sağlayarak tüm paydaşların toparlanma çalışmalarının hepsine afet riskini azaltma önlemlerini entegre edin. Bu önlemler, depreme dayanıklı inşaat, erken uyarı sistemleri, tahliye planları, acil durum su kaynakları ve sistemlerine yapılan yatırımlar, ve tüm aktörler için acil durumlara hazırlık ve müdahale eğitim programlarını içerir.

- **Etkilenen bölgelerdeki ve çevresindeki doğal ekosistemleri ve yaşam alanlarını, bunların yanı sıra kentsel alanlardaki yeşil alanları koruyun ve muhafaza edin.** Buna, depremlerden kaynaklanan enkazın kaldırılması ve bertaraf edilmesinde çevreye duyarlı uygulamaların benimsenmesi; yeniden inşa çabalarını desteklemek için hammaddelerin geri dönüşümüne yönelik yatırımların yapılması; kentsel/kırsal planlama ve yeniden inşa çabalarının hem insanlar hem de diğer canlılar için sağlıklı ve yaşanabilir ortamlar (toprak, su ve hava) yaratması ve bunların sürdürülebilir olmasını sağlaması dahildir.
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, ve Paris Anlaşması dahil olmak üzere, ancak bunlarla sınırlı olmayacak şekilde, **tüm yatırımların Türkiye Cumhuriyeti için geçerli olan uluslararası yasalar ve sözleşmeler ile ulusal mevzuata uygun olmasını sağlayın.** İnsan hakları ihlallerini önlemek ve uluslararası ve ulusal düzenlemelere uymak için, yapılacak tüm müdahaleler öncesinde ve esnasında etki değerlendirmelerinin yapılmasını sağlayın.

İmzalayan kuruluşlar⁵

Türkiye Mülteci Konseyi (TMK)
Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği
Afgan Mültecilerle Dayanışma Derneği (ARSA)
İzmir'deki Suriyeli Mültecilerle Dayanışma Derneği (SMDD)
Bünyan Derneği
Hazara Öğrenciler Kültür ve Dayanışma Derneği
İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (IKGV)
Fikir ve Sanat Atölyesi Derneği (FISA)
Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı (IBC)
Beynelmilel İnsani Göçmenler Derneği (BIG)
Uluslararası Psikososyal ve Eğitim Derneği (UPSED)
Mardin Ortak Kadın İşbirliği Derneği (MOKID)
Turuncu Eğitim Derneği
Oxfam-KEDV
Ravdanur Derneği
Sened Derneği
Hayata Destek Derneği (STL)
Suriyeli Edebiyatçılar ve Yazarlar Derneği
İltica ve Göç Araştırmaları Derneği (IGAM)
Watan Derneği

Yerelleşme Savunuculuk Grubu (YSG)
Erişim Destek Derneği (EDD)
Göçmen Dayanışma Derneği
Innovation for Development Association (I4D)
KAOS-GL Derneği
Kırkayak Kültür Derneği
Mavi Kalem
Maya Vakfı
Violet Organization
Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM)
Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG)
Uluslararası Çocuk Hakları Elçileri Derneği (ICHILD)
Yuva Derneği

Türkiye Yerel STK İnsani Forumu (TIF)
Nirengi Derneği
Uluslararası Göçmen Kadınlar Dayanışma Derneği (UGKDD)
İhtiyaç Haritası Kooperatifi
Genç Hayat Derneği
Pikolo Derneği
Sevgi ve Kardeşlik Vakfı (SEVKAR)
İnsan Hakları Derneği
Türkiye Kalkınma Vakfı
Gıda Kurtarma Derneği
Sağlıkta Genç Yaklaşımlar Derneği
Kalkınma Atölyesi
Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)
İnsani Gelişme Vakfı (INGEV)
HERA Inc.
Habitat Derneği
Inogar Kooperatifi
Eksi25 Derneği
Öğretmen Ağı
Palet Kültür Sanat ve Eğitim Derneği
Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi (ERG)
Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı
Suna ve İnan Kırac Vakfı
Sosyal Ekonomik Kültürel Kalkınmayı Destekleme Derneği (SEKDER)
Eşitlik ve Diyalog Derneği
Uçan Süpürge Derneği
Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV)

⁵ TMK, YSG ve TIF arasında üyelik açısından önemli bir örtüşme bulunmaktadır ve birçok kuruluş birden fazla ağa üyedir. Bu bildirin amaçları doğrultusunda, tüm kuruluşlar bir kez listelenmiştir.